

BDDK BAŐKANI SAYIN TEVFİK BİLGİN'İN ACTIVE AKADEMİ TARAFINDAN DÜZENLENEN 3. RİSK YÖNETİMİ ZİRVESİNDEKİ KONUŞMA METNİ

Değerli konuklar ve basın mensupları,

Bugün 3. düzenlenen risk zirvesi sebebiyle hepimize saygılar sunuyorum.

Riskin ve risk algılamasının öneminin daha da fazla kavrandığı ve riskin tanımının devamlı değiştiğı bugünlerde düzenlenen böyle bir organizasyonun yararlı olmasını da temenni ediyorum.

Değerli konuklar, müsademizle ilk olarak global olarak karşı karşıya olduğumuz riskler ile ilgili düşüncelerimi aktarmak isterim.

Esasında 2007 yazı ortalarından itibaren bütün dünyayı etkileyen küresel kriz, reel ekonomiyi de etkisi altına alarak global ekonomi üzerinde tehdit oluşturmaya devam etmektedir.

Geldiğimiz noktada, ileriye dönük olarak özellikle 5 konuda ciddi endişeler ve kaygılar söz konusudur.

Karşı karşıya olduğumuz ilk risk Deflasyon mu Enflasyon mu?

Gelişmiş ülke ekonomilerinde yaşanan talep daralması ürkütücü boyutlardadır. Finansal sektörde yaşanan değer kayıplarıyla beraber eriyen hane halkı servetinin yanı sıra kredi kanallarında gerçekleşen daralma tüketici talebini baskılamaktadır. Özellikle Japonya tecrübesinden sonra tüm dünyanın en son arzulanacağı ekonomik gelişme deflasyon riskidir. Şu an itibariyle en son açıklanan verilere göre tüketici enflasyonu yıllık bazda ABD'de % 0, Euro Bölgesi'nde % 1.6, İngiltere'de % 3 ve Japonya'da % 0.4'tür. Özellikle ABD'de krizin etkilerini göstermeye başlamasıyla beraber ortaya konulan mali genişleme ve parasal gevşeme politikaları deflasyon riskinin önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte ortaya konulan aşırı gevşeme doğrultusundaki politikalar ileriye dönük olarak enflasyon kaygılarını da arttırmaktadır.

İkinci önemli soru işareti ise Hazine Kâğıtlarıdır.

Finansal krizin getirdiğı sonuçlardan en önemlisi riskten kaçınma ve güvenli limanlara kaçma eğiliminin artması olmuştur. Finansal kriz derinleştikçe risk unsuru içeren varlıklardan daha güvenli ve risksiz olduğu kabul edilen varlıklara, özellikle ABD hazine kâğıtlarına yönelim aşırı ölçüde artmıştır. Bu gelişmeler neticesinde ABD hazine kağıdı getirileri çok düşük seviyeler gerilemiştir.

Tüm bu güvenli liman algısına karşın, özellikle son dönemde ABD'nin bütçe yapısının sürdürülebilirliğinin sorgulandığı görülmektedir. ABD'nin toplam borcu son 40 yıldır sürekli artmaktadır ve 2008 yılsonu itibariyle 10.7 Trilyon USD'a ulaşmıştır.

Yakın dönemde ABD ekonomisinin bir müddet daha durgunluk yaşayacağı ve vergi gelirlerinin azalacağı beklentisi göz önüne alındığında, açıklanan ekonomik canlandırma paketlerinin nasıl finanse edileceği sorusu yatırımcılarda kaygı uyandırmaktadır. Hazine kâğıtlarında oluşan balonun patlaması halinde ise, bu kâğıtlara yatırım yapmış finansal kuruluşların yazacakları zararlar ise diğer bir endişe konusudur.

Üçüncü olarak Banka Kamulaştırmanın Maliyetleri karşımıza çıkmaktadır.

Finansal kriz, başta bankacılık olmak üzere tüm finansal sektörlerin çok büyük zararlar yaşamalarına sebep olmuştur. 23.02.2009 itibariyle tüm dünyada yaşanan kayıplar 1.114 Trilyon USD'a ulaşmıştır ve IMF zararların 2 Trilyon USD'ı aşmasını beklediğini açıklamıştır.

ABD ve Kanada finans sektörlerinin yaşadıkları zararlar 763.4 Milyar USD olmasına karşın yapılan sermaye artırımları 572.1 Milyar USD düzeyindedir.

Son dönemlerde daha yüksek sesle dillendirilen bankaların kamulaştırılması ya da kamu payı yönündeki beklentilerin yol açacağı çok yüksek maliyetler kaygı unsuru olmaya devam etmektedir. Bu süreçle beraber hisse senedi sahiplerinin ve bankanın borçlularının yaşayacağı kayıpların ne ölçüde telafi edileceği endişe uyandırmaktadır. Bu zararların karşılanması durumunda zaten çok büyük bir borca sahip ABD hazinesinin sırtına binecek maliyetlerin nasıl eritilebileceği sorusu akıllara gelmektedir.

Değerli konuklar 4. endişe kaynağı da Avrupa Bankacılık Sektörüdür:

Avrupa Bankacılık Sektörü'ne dönük endişeler giderek artmaktadır. Avrupa Bankacılık Sektörü'nün ABD ile kıyaslandığında daha büyük finansal kaldıraç oranlarıyla çalıştıkları görülmektedir.

Örneğin Avrupa'nın en büyük 12 uluslararası aktif bankasının ortalama genel kaldıraç oranı yaklaşık olarak 35:1 iken bu oran ABD'nin en büyük bankaları için ortalama olarak 20:1'in altındadır. Bizim sistemimizde ise 8:1'dir.

Avrupa Bankacılık Sektörü'ne dönük endişelerin diğer bir kaynağı ise son yıllarda Doğu Avrupa'daki gelişmekte olan ülkelere yönelik yüksek büyüme, kredilendirme ve bunun doğurabileceği risk endişesidir.

Bu bölgeye dönük olarak son dönemde özellikle Avusturya, Belçika, İsveç, İsviçre ve Hollanda bankalarının yoğun bir şekilde kredi hacimlerinin arttığı görülmektedir. Krizden sonra büyüme rakamlarında sert düşüşlerin beklendiği Doğu Avrupa ülkelerindeki şubelerinde aktif kalitesinde gerçekleşecek bozulmanın, Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinin bankacılık sektörlerinin yüksek zararlar yazmalarına yol açması muhtemeldir.

Son belirgin risk başlığımız ise Resesyonun süresidir:

Finansal krizin reel ekonomiye sıçramasıyla beraber, özellikle reel ekonomik aktivitedeki daralmanın şiddeti ve süresi konusunda farklı tahminler yapılmıştır. Resesyonun V, U veya L tiplerinden hangisinde olacağına dair tartışmalar sürerken, açıklanan ekonomik aktivite verileri bu konudaki karamsarlığı arttırmaktadır.

Krizin derinleşmesinden sonra dahi 2009'un ikinci yarısından sonra toparlanmanın başlayacağına ilişkin analizler yapılırken, diğer bazı görüşler de 2010'a hatta 2011'e referans verebilmektedir.

Değerli konuklar, dünyada gerçekten bir yangın söz konusu, bu yangının boyutu ülkeden ülkeye değişmekte. Etkilenmenin derecesi de aslında bir anlamda dünya ekonomik düzeni ile bütünleşmenize bağlı. Türkiye olarak geçtiğimiz yıllarda kat ettiğimiz yol global sistemle olan ilişkilerimiz krizin bizi de etkilemesine yol açmaktadır ve Türkiye için söz konusu kriz aslında bir dış finansman ve dış kredi şokudur.

Değerli konuklar tekrar müsaade ederseniz ana soruya geri dönmek istiyorum. Risk nedir, risk algısı kişiden kişiye, bankadan bankaya, şirketten şirkete değişir mi, kurumlar riski farklı mı algırlar veya riskin şiddeti hakkında göstergeleri farklı mıdır? Her kurumun veya her şirketin her kesimin bununla ilgili farklı cevapları olabilir. Bizim için, bankacılık veya bankacılık ile ilgili bir kurum olarak BDDK için aslında bankacılık riskin tam da kendisidir. Bankacılık bir risk alma sanatıdır ve doğası gereği bütün diğer kurumlardan farklı olarak çok çeşitli ve çok sayıda riskin içinde yaşamak zorundadır. Devamlı sayıyoruz sizlerle paylaşıyoruz; kur, likidite, faiz, mevzuat, uyum vesaire riskler çok bildiğimiz risklerdir. Son aylar da buna bir de "Ana Merkez Riski" de eklendi ve parametreler devamlı değişmekte ve düşünmediğimiz değişkenler de bu risklere eklenmektedir.

Değerli konuklar, değerli misafirler rakamlarla sizlere çok fazla sıkmak istemiyorum. Bankacılık ile ilgili olarak bizim birçok diğer ülke bankalarından farkımızı birkaç cümle ile aktarmak istiyorum. Devamlı söylüyoruz bizde sorunlu toksik türev ürünler yok. Bu son bir yıldır test edildi hala test ediliyor bu konuda rahatız. Bizdeki bankacılık yaygın şube ağına, müşteri ağına bağlı klasik bankacılık. Birkaç şube ile ana merkezden bankacılık yapmıyoruz. Müşterinin ayağına gidiyoruz, hizmet veriyoruz ve mevduatı toplayıp kredi vermeye çalışıyoruz. Dolayısı ile bu dönemde bu yaygın bankacılık bir avantaj. Bankacılığımızın hep şikâyet ettiğimiz bir yönü vardı gayrisafi milli hâsılanın üzerine çıkamadı hala güdük kaldı diyorduk. Aslında bu dönemde bankacılığımızın daha fazla büyümemesi en azından gayrisafi milli hâsılayı aşmamış olması da bir avantaj. Değerli konular, bizde kredilendirme oranı hala düşük, hele bireysel kredilerin gayrisafi milli hâsıla içindeki payı hemen hemen Avrupa'nın en düşük seviyesinde. Bizde konut kredilerine geç başlanması da bir avantaj. Konut ve diğer bireysel krediler büyük bir oranla yüzde yüze yakın bir oranla sabit faizde. Bizde değerli konuklar hepiniz çok iyi biliyorsunuz; aile içi bağlar, köy ilçe kent arası dayanışma hala kuvvetli, sermayemiz hala güçlü ve uluslararası ideal seviyenin iki katı (% 8 ideal seviye ise hatta iki katını da aşmış durumda). 31.12.2008 itibari ile ortalama SYR (Sermaye Yeterlilik Rasyosu) oranımız %18.

Bankacılarımızın hemen hemen hepsinde önceki krizlerde kalma izler var ve tecrübeleri mevcut.

Bunları söylerken değerli konuklar Türkiye'nin bağışık olduğunu kesinlikle söylemiyorum. Biz de farkındayız aslında belki de en büyük risk riskin farkın da olmamak. Ancak en azından bankacılık açısından şu ana kadar birçok ülkeye göre İngilizce tabiri ile "Decouple" veya farklılaştığımızı ayrıştırdığımızı da en azından şu ana kadar ifade etmek istiyorum.

Değerli konuklar, 2009'un ilk iki ayını geri de bıraktık. 2009 muhtemelen tüm dünya için koyu tonları hakim bir yol olacak. Türk bankacılığı olarak baktığımızda ise önümüzdeki ayların temel konusunun temel risk alanının kredi geri dönüşleri ve kredi riski olduğunu görüyoruz. Şu anda takibe dönüşüm oranımız yüzde 3.9'lar oranındadır. Bu yıl sonunda 3.6'lar düzeyinde idi. Her bir bankanın aktif kalitesi bizim için aynı önemdedir ve ayrı ayrı izlenmektedir. Söz konusu riskin şiddeti ise kredi geri dönüşlerinde yaşabilecek riskin şiddeti ile doğru orantılıdır yani krizin ne kadar süreceği ve bankaların kredi portföylerinin kalitesi ile doğrudan orantılıdır. Bunu da bir bankanın kredi portföyünün ne kalitede olduğunu da en iyi bilen, o bankada bu kredileri veren kişilerdir ve yöneticilerdir.

Kredi riski ile önemli olarak en önemli hususlardan biri de değerli konuşmacılar da bahsettiler, reel sektörün yurtdışı borçlanması. Ben aslında bu kısmı dün ekledim, şunun için ekledim değerli konuklar: Dün bir konuşma sırasında ve doğru olduğuna inanıyorum bir Orta Avrupa ülkesindeki bir yabancı bankada Türk vatandaşlarının 60 milyar dolar olduğuna dair bir konuşma sonrasında bu bölümü eklemek zorunda kaldım. Diyoruz ki; reel sektörün yurtdışına borcu var doğrudur bu bir risk unsurudur doğrudur ama burada en büyük dezavantajımız bunun ayrıntılarını bilmememiz ve bilgi azlığıdır. Bilgisizliğin temel kaynağı ise yurtdışından temin edilen kredilerin ne kadarının bu servetlerin karşılığı olduğudur. Eğer bu kredilerin karşılığında yurtdışında zamanında park etmiş servetler söz konusu ise çok rahat ederiz. Ancak konunun gizemi bize bu şansı tanımıyor ve sadece tahmin de bulunabiliyoruz.

Değerli konular, kriz özellikle batılı ülkelere birçok şeyi zorla öğretmiştir ve öğretmektedir. Muhtemeldir ki dünya finans piyasası yeniden şekillenecektir ve yeni bir finansal mimari çizilecektir. Ancak yeni mimarinin başarı şansı birçok konunun yanı sıra şeffaflığa vereceği öneme doğrudan bağlıdır. Ülkemizi kayıt dışılık hakkında zorlayan ülkelerin sicilleri gerçekten temiz mi? bunu da sormak lazım. Sanırım Offshore merkezler veya bazı ülkelerdeki gizli isimler üzerindeki para hareketlerindeki sır perdesi kalkmadan da şeffaflık tam anlamıyla sağlanamayacaktır. İşte tam bu noktada biraz önce bahsettiğim konuya tekrar dönmek istiyorum. Bazı ülkelerdeki ketumiyetiyle ünlü bazı Orta Avrupa ülkelerdeki bankalarda X, Y, Z, A, B, C veya çeşitli kodlarla hesap numaralarında milyarlarca dolar bulunan vatandaşlarımızın halini de merak ediyorum. Eğer bu yeni finansal mimari istediğimiz şekilde şekillenirse Türk bankalarından kredi alamayan kredibilitesi düşmüş durumda olan kişilerin veya bazı şirketlerin yurtdışı borçlarını başarı ile yenileyebilmesi de bu sonuçlara ulaşmamızda bize ipucu yol göstermekte. Sanırım değerli konuklar yeni dünya finansal mimarisi eğer kontrol istediğimiz ölçüde olursa bu gibi hesabı olanlar için yurtdışında mevcutları olanlar için bir anlamda kâbus olabilecektir. Ülkenin değerlerini yurtdışına taşınması elbetteki kabul edilemez ve bu varlık barışındaki imkanı hala kullanmamaları da affedilemez. Bu arada bu vatandaşlarımıza bu yurtdışı bankalarının sağlıklılıklarını da sorgulamalarını tavsiye etmekteyim.

Değerli konuklar, bizler elbetteki mevcut sistemimizle bankacılık sistemimiz ile ilgili bazı testler yapmaktayız. Merkez Bankası Başkan Yardımcımız da iletti onlar da testler yapıyor. Biz bu testleri yıllardır yapıyoruz. Amerika'daki stres testi yapılacağına dair gazetelerde okumuşunuzdur. Bu haberler sonrası tüm dünya strese girdi. Analizlerimiz ise, değerli konuklar, sisteme şok verdiğimizde belli parametrelerde sistemin nispeten Türk bankacılık sisteminin nispeten dayanıklılığı'nın gayet iyi durumda olduğunu göstermektedir.

Bugünleri kurumlarla bankalarla bürokratlarıyla hep beraber atlatacağız ve atlatmak zorundayız. Gelişmiş ülkeler kulübüne dünya ekonomisinin rahat olduğu günlerde gelişmekte olan ülkelerin girmesi hemen hemen imkansız. Bir piramit düşünün, piramidin üstünde 10-15 ülke var tam piramidin tepesine geliyorsunuz elleriniz kayıyor ve dibe iniyorsunuz. Dünyanın ekonomik düzeninin iyi günlerinde tepeye ulaşmanız çok zor. Çünkü gelişmiş ülkeler sizi aralarına almazlar ama şimdi bu ülkeler kendi meseleleriyle o kadar meşgul ki çevre ülkeler ile çok fazla ilgilenmiyorlar. Bizim genç nüfusumuz, jeopolitik konumumuz, bölgedeki en güçlü ülke olmamız bugünkü davranışlarımızın, bugünkü alacağımız kararların gelecek 20-30 yılımızı etkileyeceğini göstermektedir. Aslında çocuklarımızın geleceği belki de 2008-2009-2010 yıllarında alacağımız kararlara bağlı.

Değerli konuklar, ben konuşmamı sonlandırırken kendi alanımla ilgili bankacılıkla ilgili olarak krize iç kulvardan koşarak başladığımızı söylemek istiyorum. Bir avantajımız var ve hala bu avantajı koruyoruz, tempomuzu devam ettiriyoruz, temennim odur ki gelecek yıl bu konferans düzenlendiğinde aynı tempo ile yolumuza devam edeceğiz.

Ben tekrar sabrınızdan dolayı hepinize teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum.